

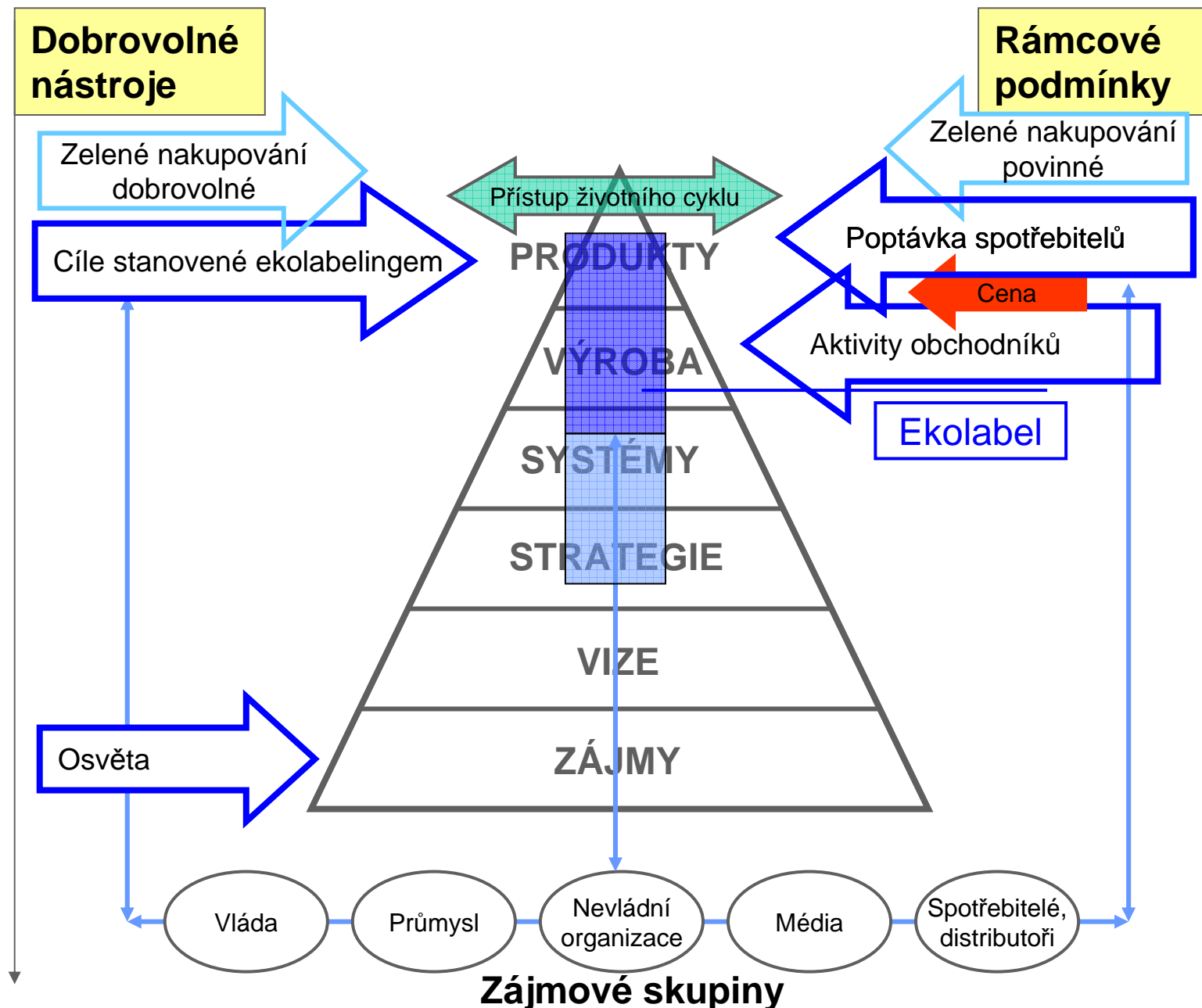
Přehled a analýza nástrojů USV v zahraničí a v ČR

S využitím modelu vytvořeného v rámci výzkumu

- 1 a 2) **Audit** obecně a v ČR
- 3a) **Ekolabeling** obecně (ekologicky šetrné výrobky EŠV);
- 3 b) **Podpora ekologicky šetrných výrobků** v Japonsku – Top Runner program
- 4) **Ekolabeling** v ČR
- 5 a 6) **EMS** (systém environmentálního managementu ISO 14 001) obecně a v ČR
- 7) **EMAS** (systém environmentálního managementu podle evropské normy)
- 8) **EMAS s EMA** (EMA je environmentální manažerské účetnictví)
- 9 a 10) **Externí reporting** obecně a v ČR
- 11 a 12) **Hodnocení možností čistší produkce (HMCP)** obecně a v ČR
- 13 a 14) **Podpora energetické účinnosti** v UK a v ČR
- 15 a 16) **Ekodesign** obecně a v ČR
- 17 a 18) **M&T** (monitoring a targeting) obecně a v ČR
- 19 a 20) **BAT** v UK a v ČR (nejlepší dostupné techniky (BAT) jsou zařazeny jako nástroj podporující přenos technik lepších než vyžaduje složková legislativa)
- 20 a 21) **Dobrovolné dohody** obecně a v ČR
- 22 a 23) **Společenská odpovědnost organizací (CSR)** obecně a v ČR
- 25) **Systémy výrobek – služba**

POZNÁMKA: „Nástroje USV“ se překrývají s „dobrovolnými aktivitami USV“

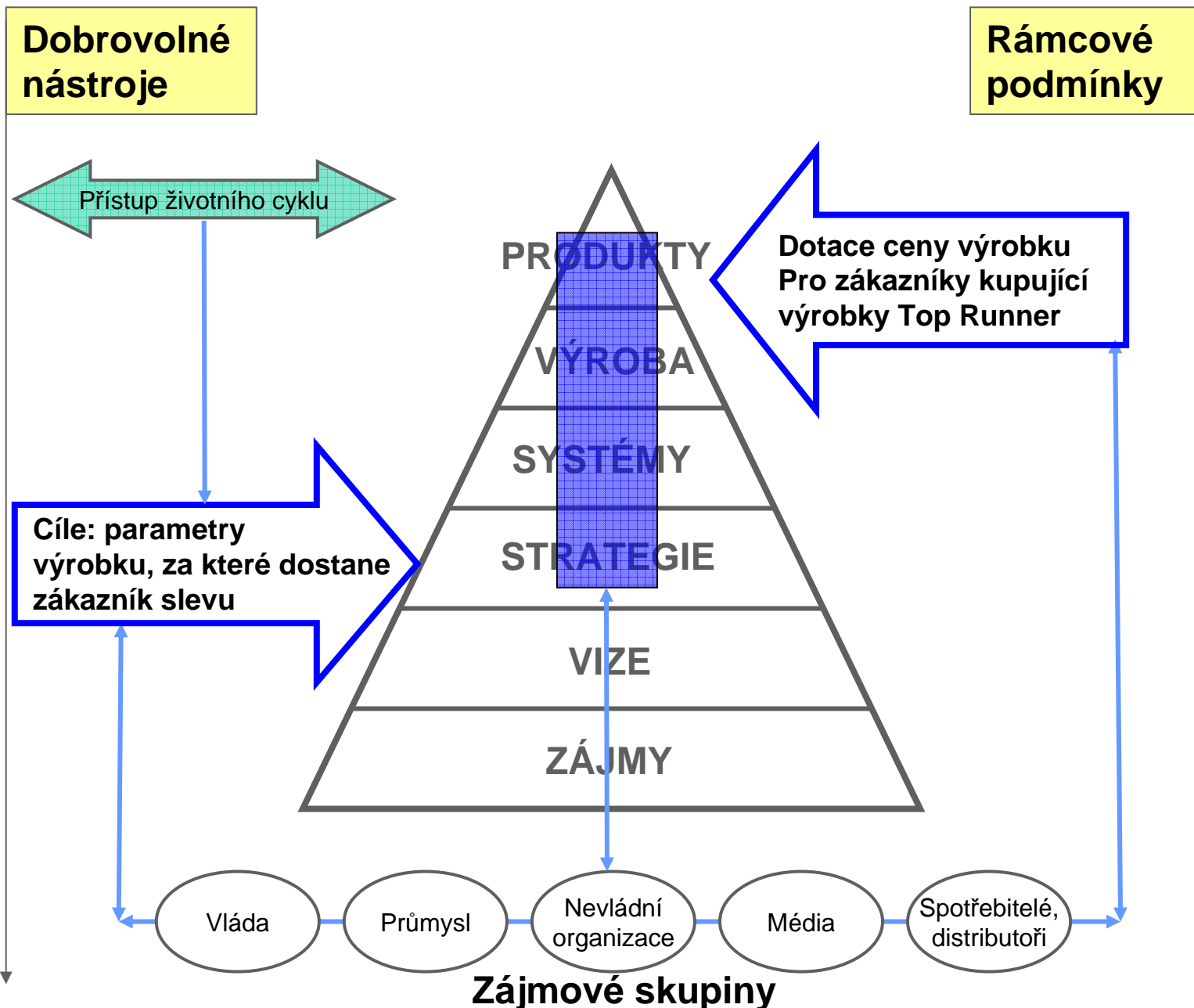
3. a) Ekolabeling obecně

Poznámky:
 Funkční ekologické značení je postaveno na poptávce, která podniku přináší potřebnou pozitivní zpětnou vazbu. Poptávka se opírá mj. o preference spotřebitelů a efektivnost informace přenášené pomocí značení o dopadech na jejich zájmy. Poptávku podporuje vzdělávání, informační kampaně anebo „zelené nakupování“.
 Značení by mělo zohledňovat celý životní cyklus. Úspěšné ecolabelingové programy se vyznačují silným zapojením obchodníků do propagace značky.

- Legenda:**
- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
 - Další oblast působení nástroje v podniku
 - Podpůrné nástroje
 - ➔ Působení důležitých vnějších faktorů
 - ➔ Působení vedlejších vnějších faktorů
 - ↔ Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
 - ↔ Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

3. b) Top Runner program

Poznámky:
 Tento Japonský program je označován za budoucnost podpory ekologicky šetrných výrobků. Držitel značky Top Runner získává dotaci pro zákazníky na své výrobky. Ruší se tím rozporný signál rámcových podmínek, kdy jsou v oblasti označených výrobků často v konfliktu cena a šetrnost k životnímu prostředí. Nástroj poskytuje silnou pozitivní zpětnou vazbu a vytváří konkurenční prostředí pro výrobce.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

4. Ekolabeling v ČR

Dobrovolné nástroje

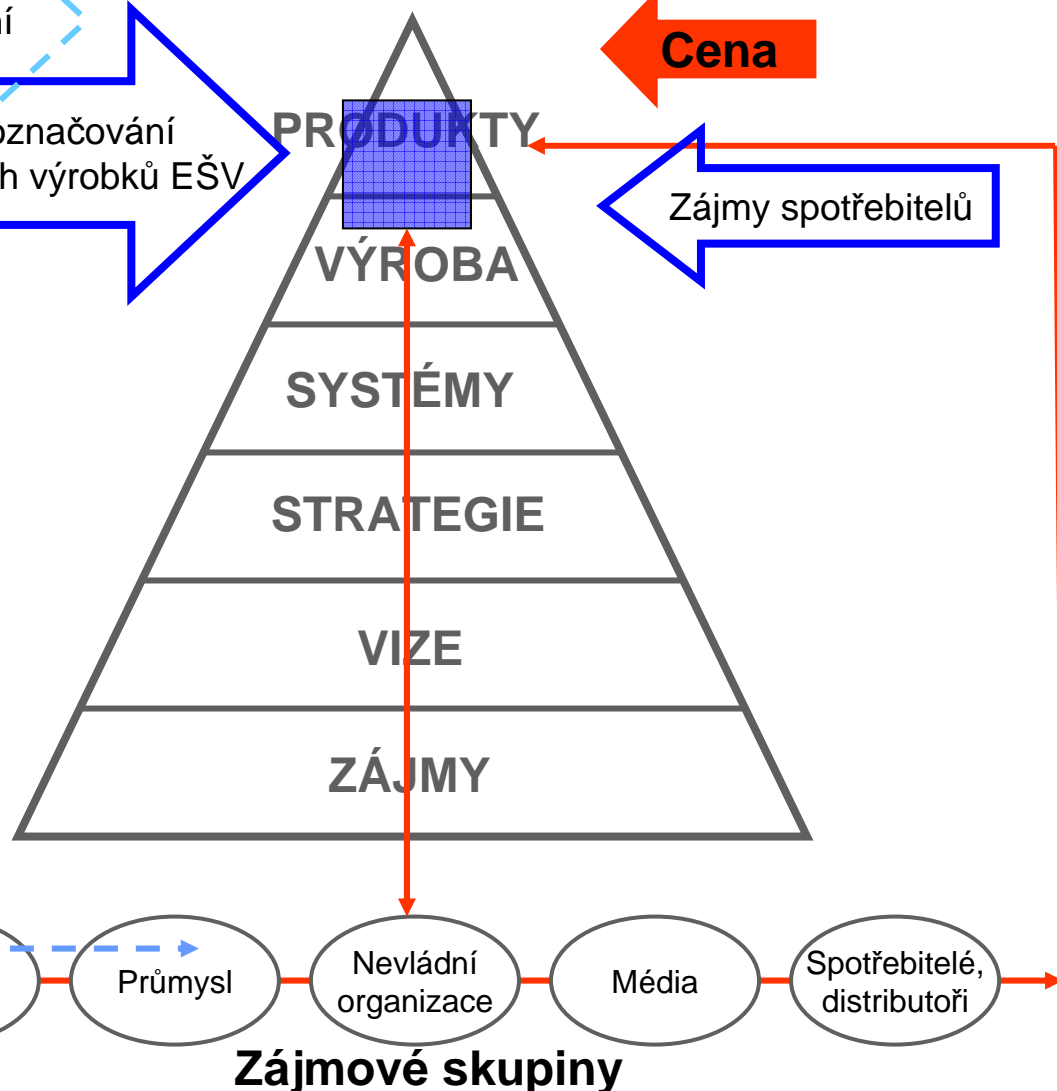
Zelené nakupování

Národní program označování ekologicky šetrných výrobků EŠV

Rámcové podmínky

Cena

Zájmy spotřebitelů

Poznámky:

Ekolabeling označovaný jako „ekologicky šetrné výrobky“ (EŠV) trpí nedostatkem pozitivní zpětné vazby pro podniky. Ten by mohlo překonat zapojení obchodních organizací do propagace ekolabelingu spojené s mediální kampaní. Zatím se ale nedaří tuto osvětu efektivně realizovat ani v rámci samotné veřejné správy. Značení je úspěšné tam, kde má zákazník povědomí o dvojitě efektu (environmentální přínosy a úspory provozních nákladů). Není ochoten platit vyšší cenu za samotnou ekoznačku. **Legenda:**

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájemovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájemovými sk. a faktory

5. EMS obecně

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Metodika, standardy
Dotace
Certifikace
Verifikace
Pozitivní zpětná vazba

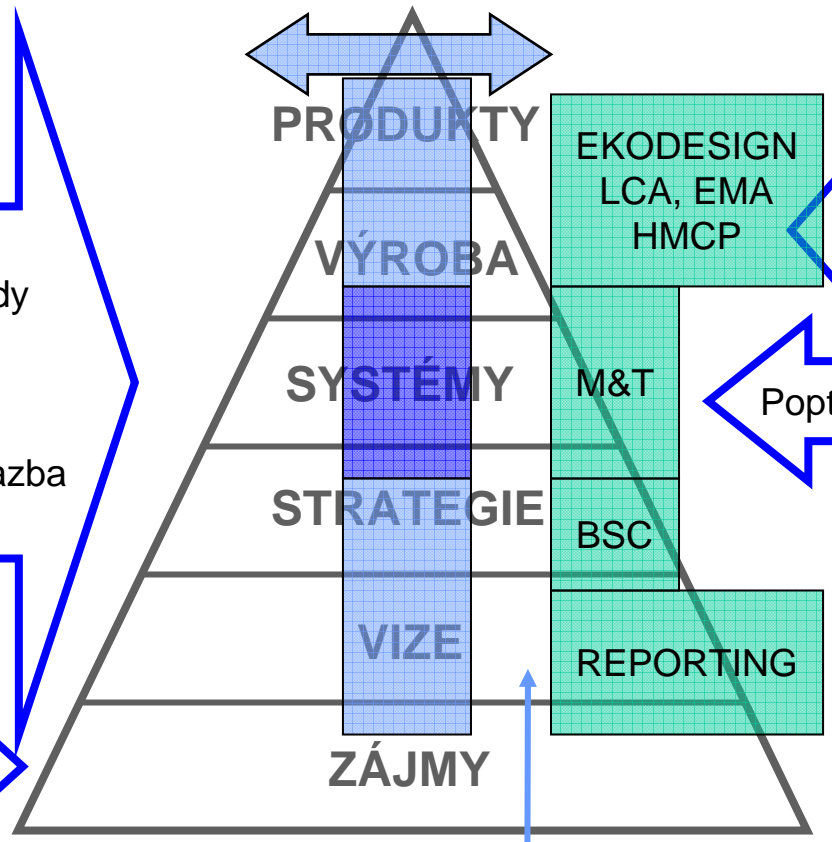
Legislativní požadavky

Poptávka odběratelů

Povědomí

Zájmové skupiny

Poznámky:
 Efektivní EMS je páteří USV v podniku a zasahuje všechny úrovně pyramidy řízení. Využívá k tomu podpůrné nástroje, které se překrývají, například ekodesign, hodnocení životního cyklu (LCA), environmentální účetnictví (EMA), hodnocení možností čistší produkce (HMCP) anebo nástroje obsahující stálou zpětnou vazbu na operační úrovni (M&T), na úrovni strategie (balanced scorecard – BSC) anebo na úrovni zájmových skupin (reporting).
 Efektivní EMS by v sobě měl zahrnovat systém totálního řízení kvality (TQM) pokud integruje cíle v oblasti USV.

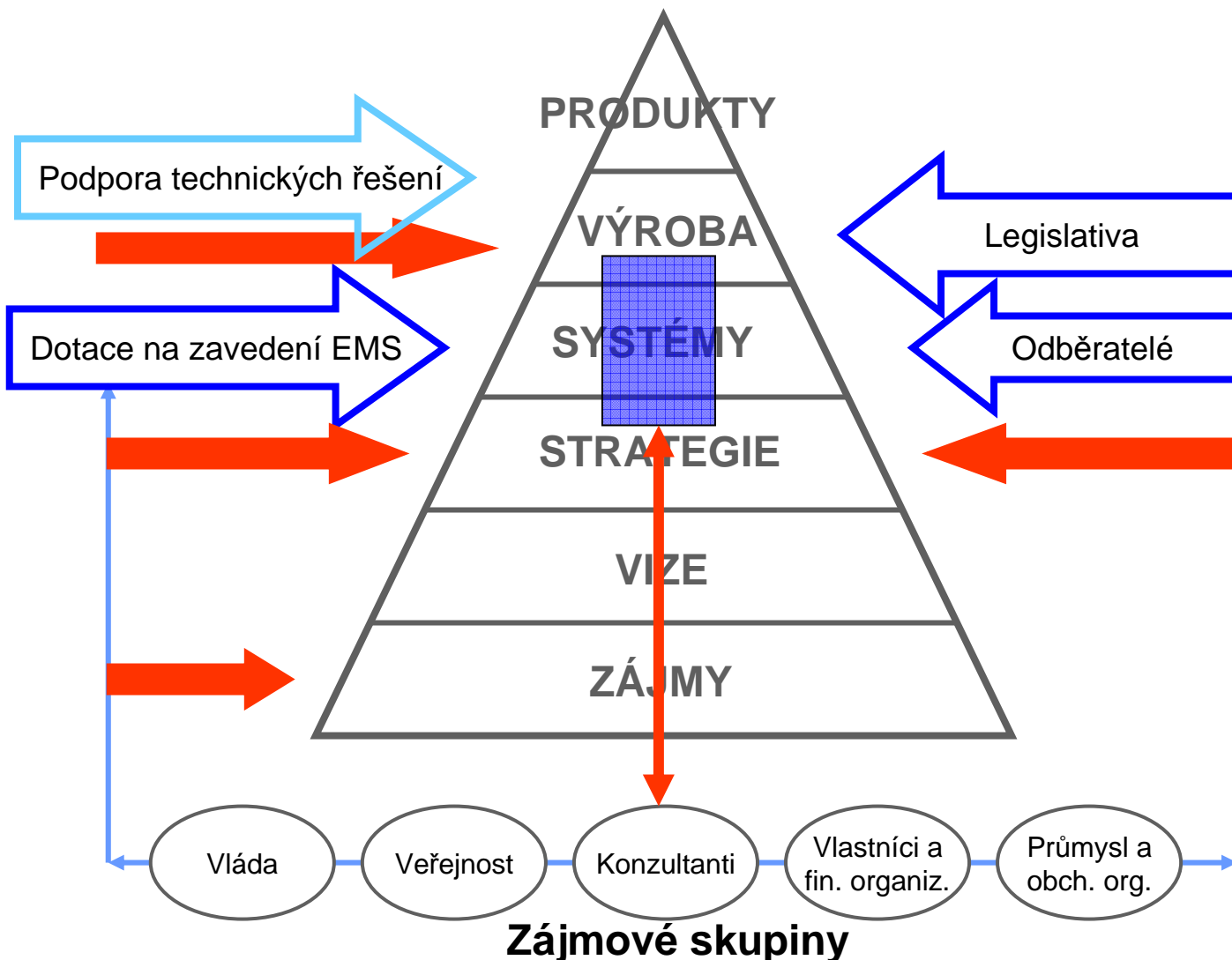
- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- ➔ Působení důležitých vnějších faktorů
- ➔ Působení vedlejších vnějších faktorů
- ↔ Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- ↔ Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

6. Zavádění EMS podle ISO 14001

Dobrovolné nástroje

Současná situace v ČR

Rámcové podmínky

Poznámky:

O dotaci na zavedení EMS je zájem, protože zavedení EMS vyžadují odběratelé. V této oblasti panuje i shoda zájmových skupin.

Zavedení standardu EMS nemusí být samo o sobě efektivní z hlediska USV. Certifikaci EMS umožňuje i pouhé reaktivní plnění legislativy (strategie udržet se na trhu). Standardizovaný EMS sám o sobě nepropojuje výrobu a systémy se základními úrovněmi pyramidy řízení. EMS potřebuje další nástroje i pro dosažení stálého zlepšování environmentálního profilu na operační úrovni.

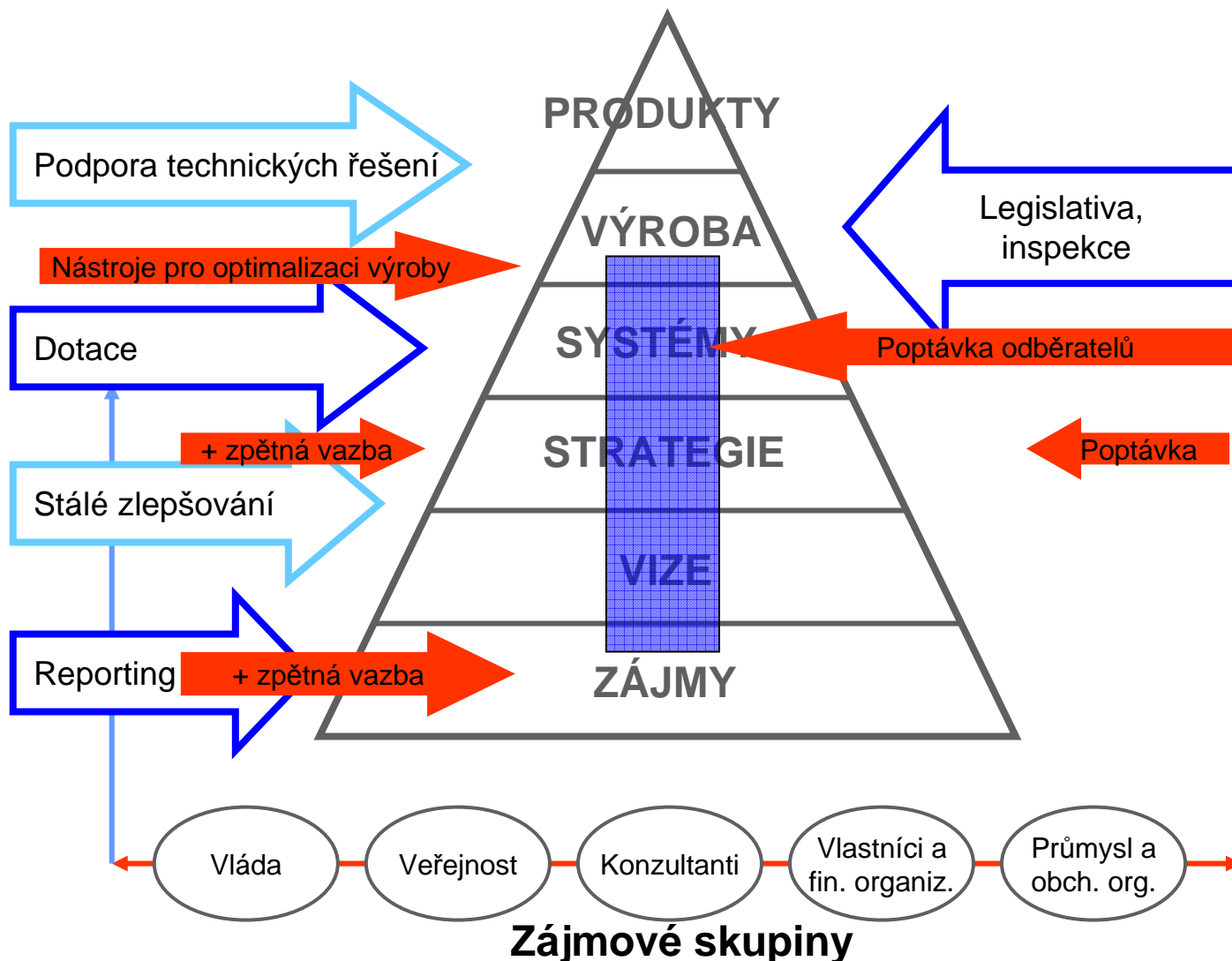
Jednou z možností jak zefektivnit EMS je využít jej k dosahování cílů stálého zlepšování environmentálního profilu (příklady viz schéma 7 a VIII). Tyto cíle mohou mít formu dobrovolných dohod, je ale potřeba najít přinejmenším silnou pozitivní zpětnou vazbu, která by správně měla být podpořena i rámcovými podmínkami.

7. Zavádění EMAS

Dobrovolné nástroje

Současná situace v ČR

Rámcové podmínky

Poznámky:

O EMAS je i přes poskytovanou dotaci malý zájem, protože chybí motivace pro jeho zavedení (pozitivní zpětná vazba pro podniky, které EMAS zavedly). Veřejné prohlášení někdy může ve stávajících podmínkách naopak i zvýšit rizika!

Zavedení EMAS je přitom z hlediska USV efektivnější než ISO 14001, protože externí reporting (env. prohlášení) propojuje chování podniku se základními úrovněmi pyramidy řízení (kde často chybí nástroje pro optimalizaci (i přesto, že EMAS podporuje stále zlepšování environmentálního profilu).

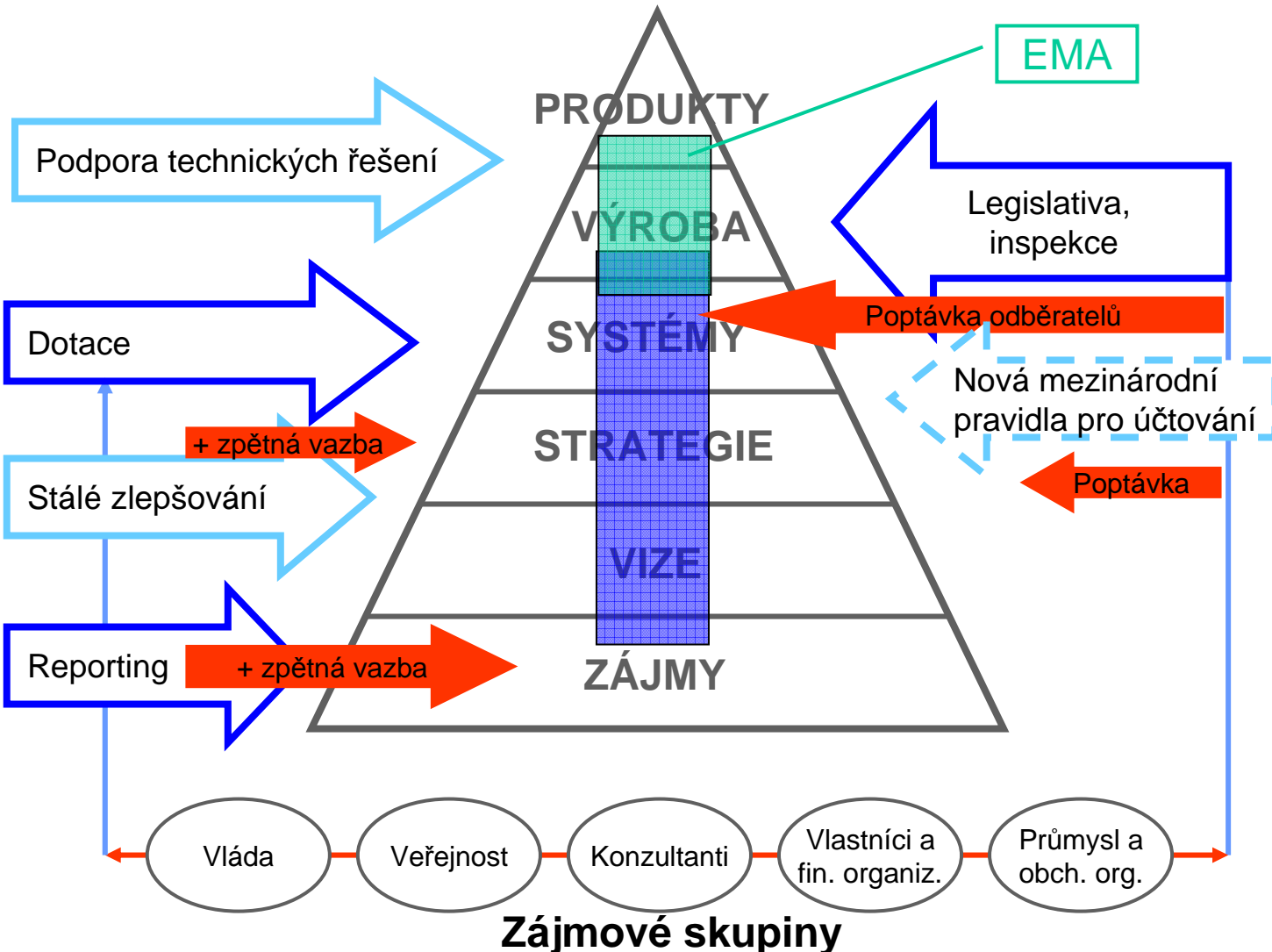
- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

8. Zavádění EMAS s EMA

Dobrovolné nástroje

Současná situace v ČR

Rámcové podmínky

Poznámky:

Doplnění EMAS o analytický nástroj environmentálního účetnictví (EMA) významně posiluje uplatňování preventivní strategie. Zavedení EMAS by se podniku mělo finančně vyplatit již díky přínosům EMA vedoucím ke snižování nákladů.

Přesto stále chybí vnější pozitivní zpětná vazba, která by převážila rizika spojená se zavedením EMAS. Pro optimalizaci preventivních opatření identifikovaných díky EMA by bylo vhodné propojit EMA s dalšími nástroji.

V listopadu 2004 se mezinárodní asociace účetních firem dohodla na nové definici environmentálních nákladů, která odstraňuje některé bariéry pro šíření EMA.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- ➔ Působení důležitých vnějších faktorů
- ➔ Působení vedlejších vnějších faktorů
- ↔ Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- ↔ Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

9. Externí reporting obecně

Poznámky:

Efektivní externí reporting je postaven na sdílených cílech se zájmovými skupinami a transparentním a ověřitelném poskytování informací o plnění těchto cílů, na důvěře a na ochotě ke spolupráci.

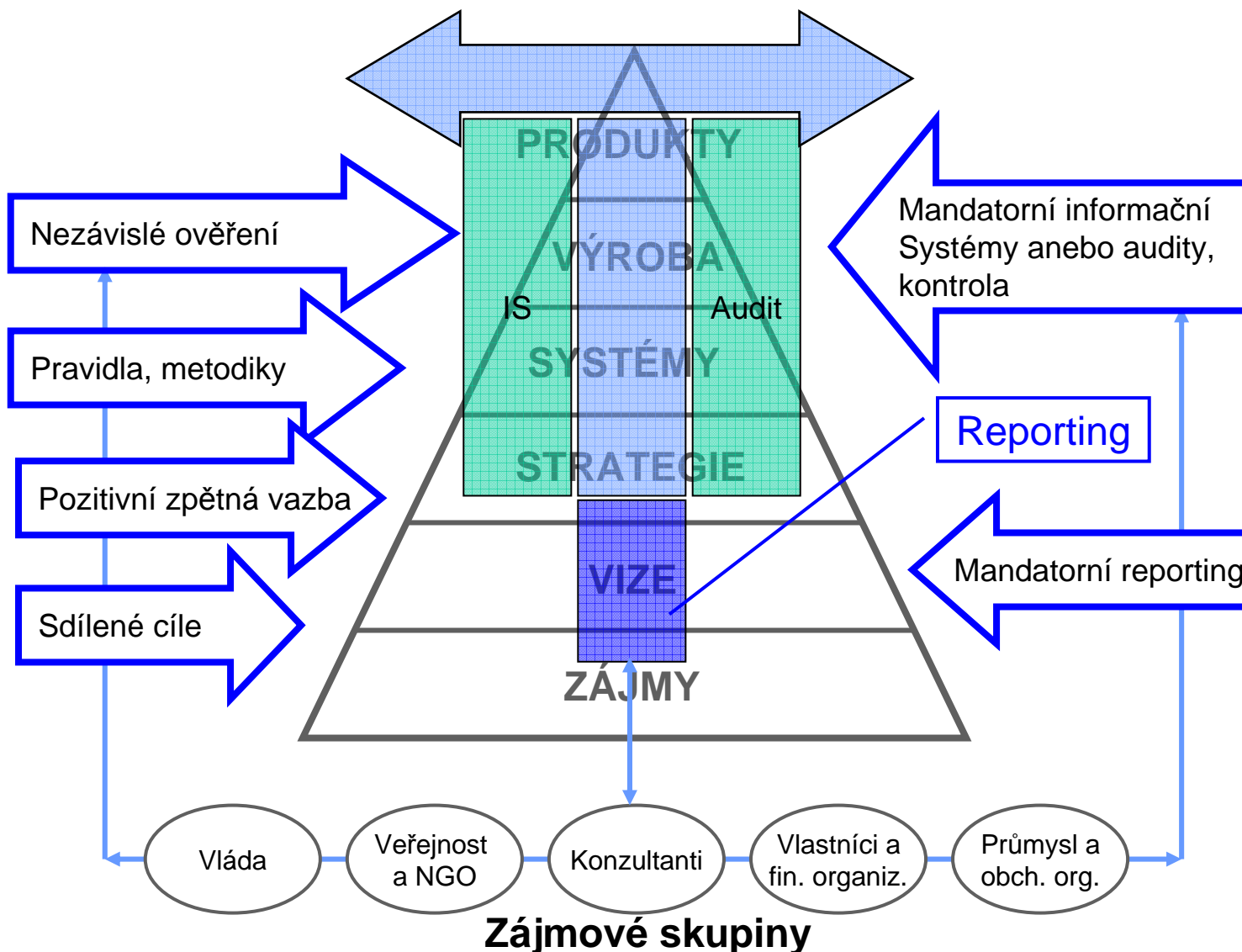
Reporting by se měl týkat všech úrovní pyramidy řízení, které by měl propojovat navazující informační systém a případně auditing.

Legenda:

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

Dobrovolné nástroje

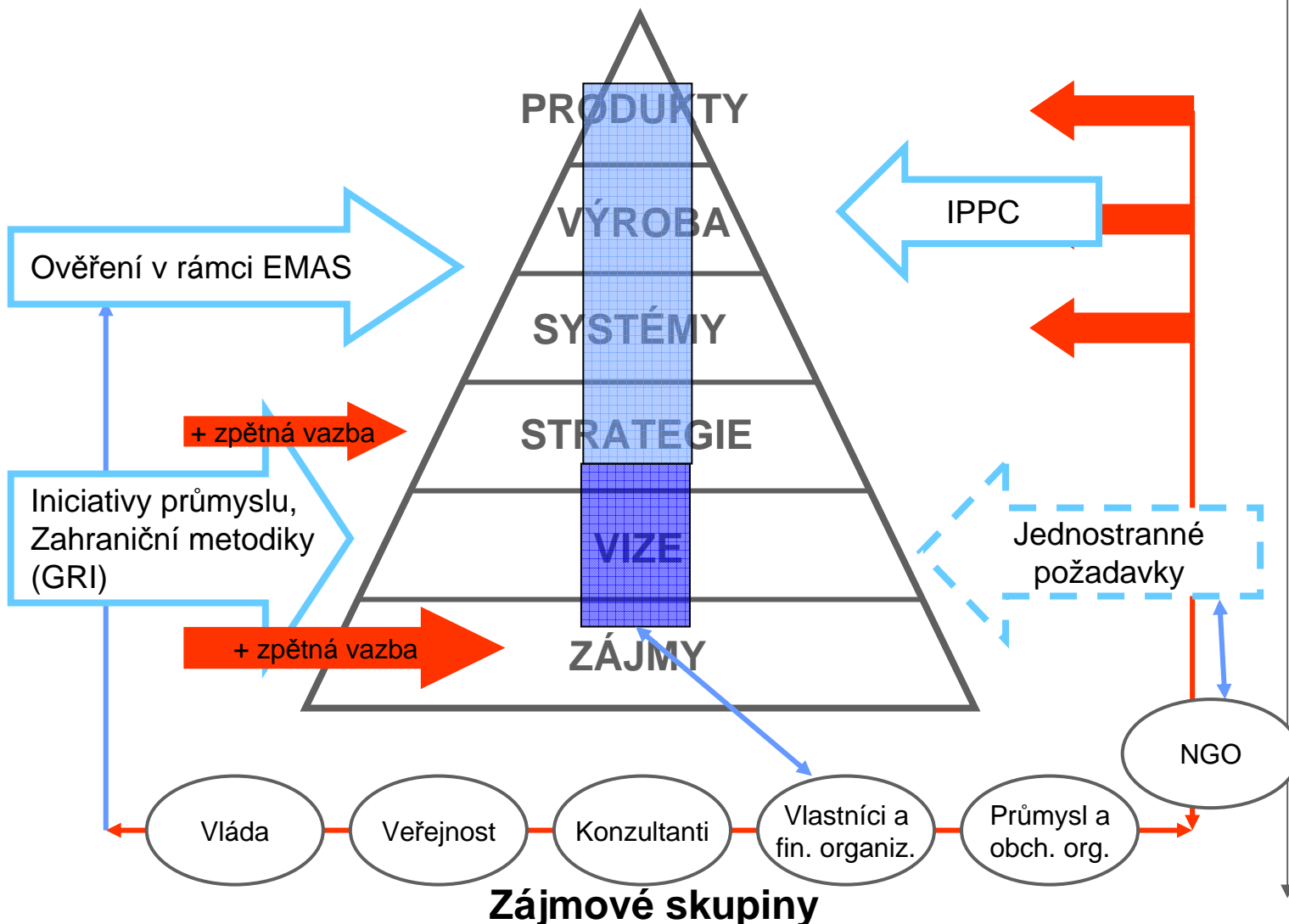
Rámcové podmínky

10. Externí reporting v ČR

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Poznámky:

Podniky dostávají pozitivní zpětnou vazbu omezeně, jejich zprávy čtou především vlastníci a finanční organizace.

Na úrovni zájmových skupin chybí sdílené cíle, jejichž naplňování by mohlo být zdrojem pozitivní zpětné vazby i nezbytná důvěra.

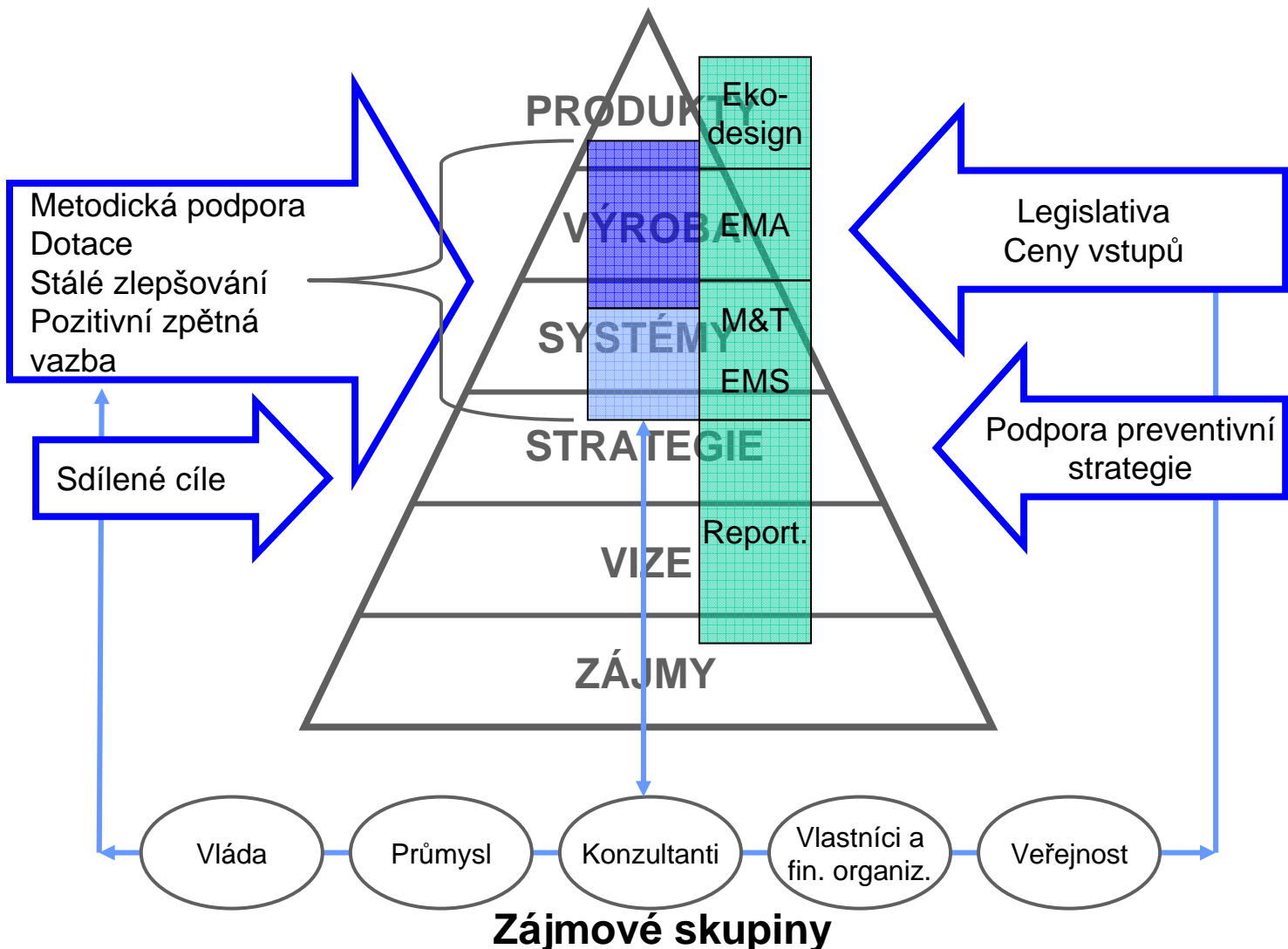
Podnikům se tradičně osvědčuje v daných podmínkách informace spíše nesdílet. Obávají se mj., že nevládní a neziskové organizace (NGO) anebo i veřejná správa „zneužijí“ jejich otevřenost. Tyto skupiny zase v neochotě informovat vidí potvrzení předpokládaného negativního chování podniku.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

11. Hodnocení možností čistší produkce obecně

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Poznámky:

Hodnocení možností čistší produkce (HMCP) je nástrojem pro dosahování environmentálních efektů při současném snižování nákladů. Specifickým případem aplikace strategie čistší produkce u procesů je snižování energetické náročnosti – v této oblasti byla strategie čistší produkce akceptována nejvíce a to jednak vzhledem k větší transparentnosti energetických toků a jednak vzhledem k jejich rostoucím cenám a novým environmentálním dopadům (CO₂). HMCP je vhodné používat integrovaně s dalšími nástroji uvedenými ve schématu.

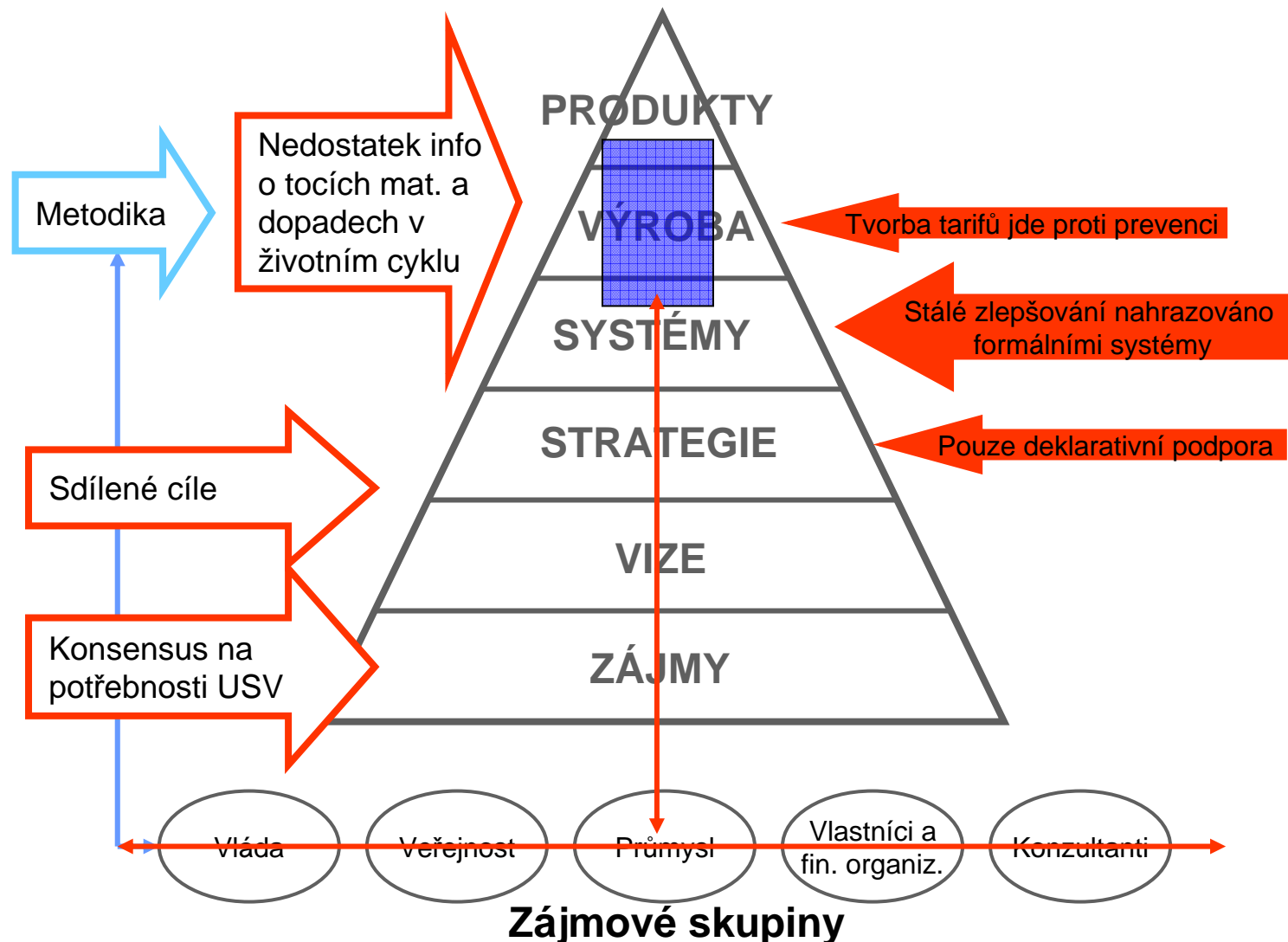
- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

12. Hodnocení možností čistší produkce v ČR

Dobrovolné nástroje

čistší produkce v ČR

Rámcové podmínky

Poznámky:

Prevence vzniku znečištění je vyžadována všemi relevantními politikami ale chybí konsensus na jejím systémovém uplatňování a na prevenčních cílech. Praktické uplatňování čistší produkce je nahrazováno přenosem technologií, který bez HMCP vede k suboptimalizaci. Cíle čistší produkce jsou redukovány na cíl snižování nákladů pro který jsou podniky zvyklé používat jiné nástroje (ekonomické a environmentální cíle jsou v praxi oddělovány).

Legenda:

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

13. Podpora energetické účinnosti v UK

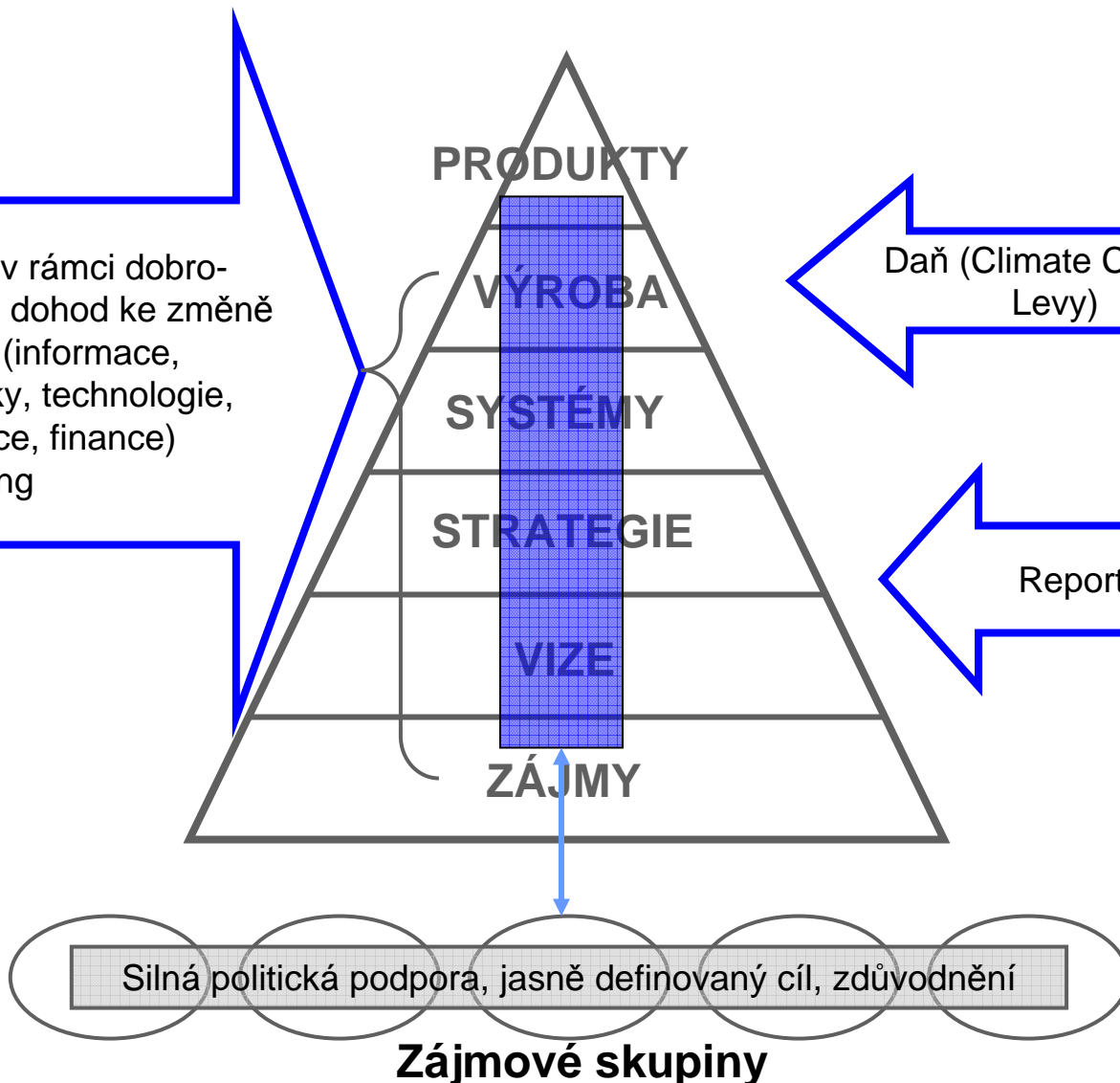
Dobrovolné nástroje

Pomoc v rámci dobrovolných dohod ke změně klimatu (informace, metodiky, technologie, asistence, finance)
Reporting

Rámcové podmínky

Daň (Climate Change Levy)

Reporting

Poznámky:

Efektivnost politiky se odvíjí od:

- Jasně definovaného cíle snížení emisí skleníkových plynů (postaveného na podpoře inovací a strategii předejití konkurence)

K dosažení cíle jsou použity:

- Výnosově neutrální daně (Climate Change Levy),

- Pozitivní podpory dobrovolných přístupů - daň je vracena průmyslu ve formě podpůrných programů v rámci dobrovolných dohod (Climate Change Agreements). (Účastníci dobrovolných dohod mají daň krácenu o 80%).

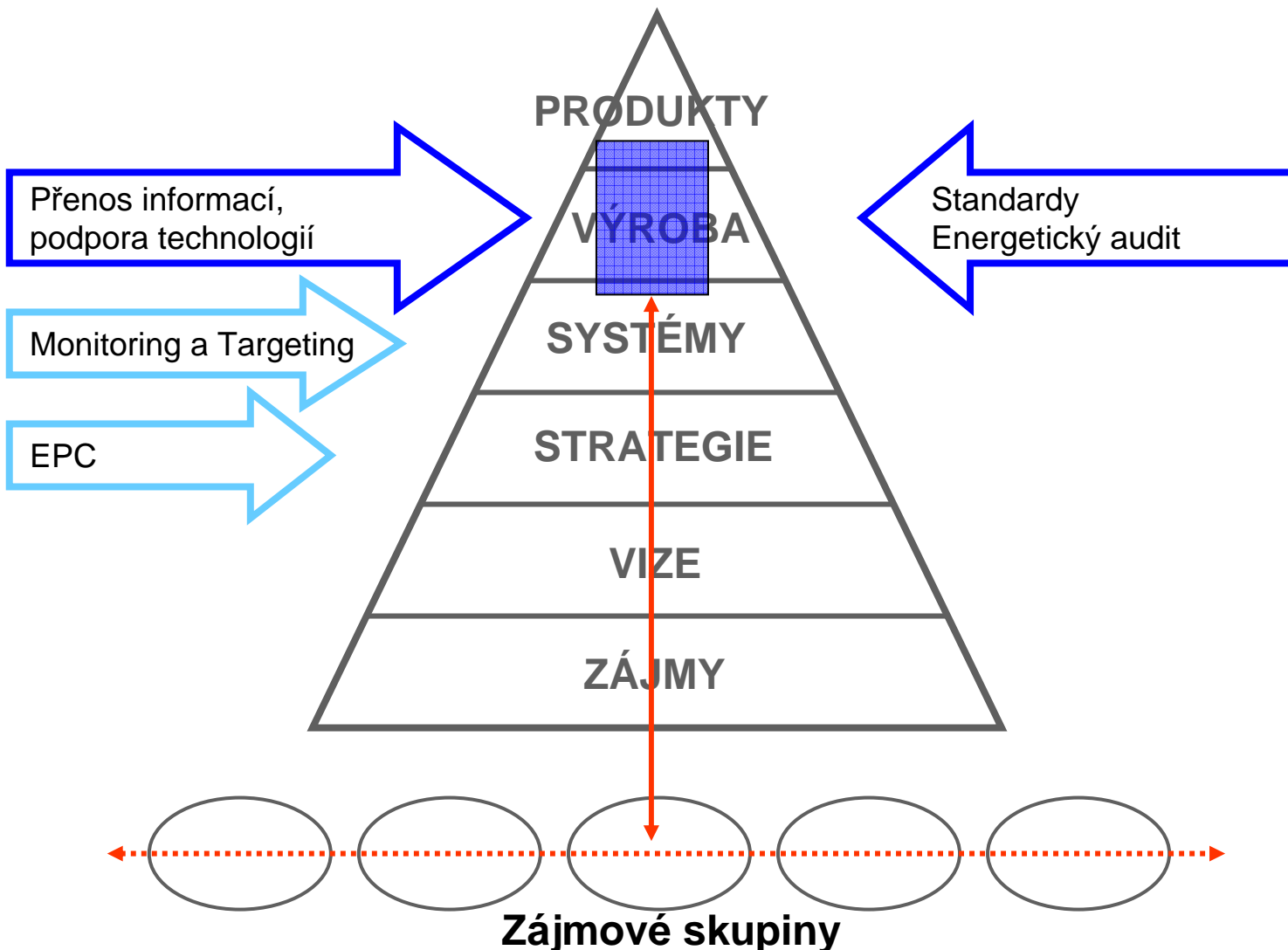
Legenda:

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájemovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájemovými sk. a faktory

14. Podpora energetické účinnosti v ČR

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Poznámky:

Účinná je aplikace standardů pro nové budovy. Přes silnou podporu na úrovni technologií zůstává významný potenciál úspor nevyužit, povinný energetický audit je aplikován většinou formálně (viz obr. 2).

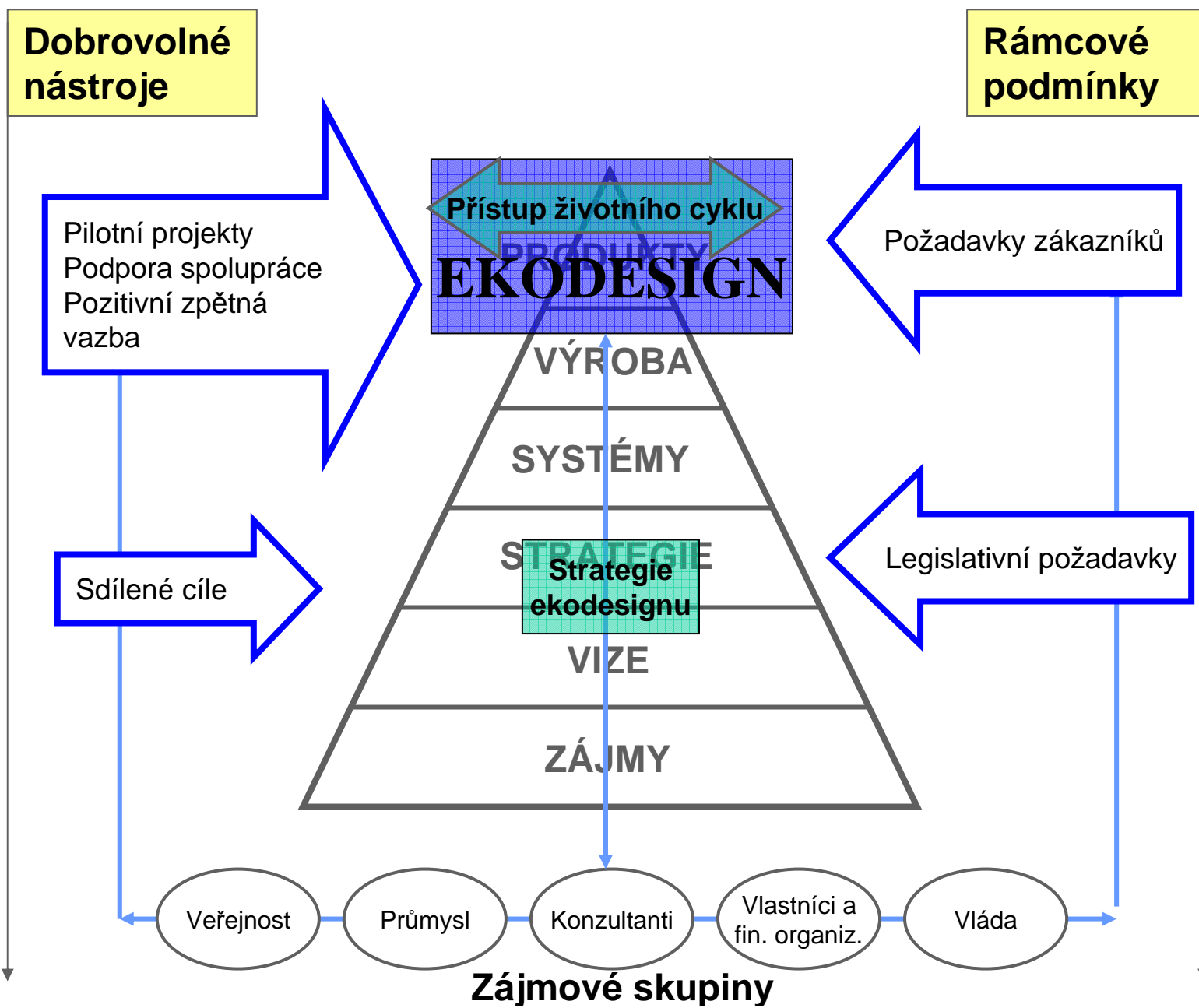
Chybí propojení na základní úrovni pyramidy řízení, pozitivní zpětná vazba se omezuje na úspory nákladů, skutečné úspory ale často nejsou sledovány (chybí cíl i informační systém).

Podpora nových nástrojů na úrovni systémů řízení je zatím jednostranná a okrajová.

Legenda:

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

15. Ekodesign obecně

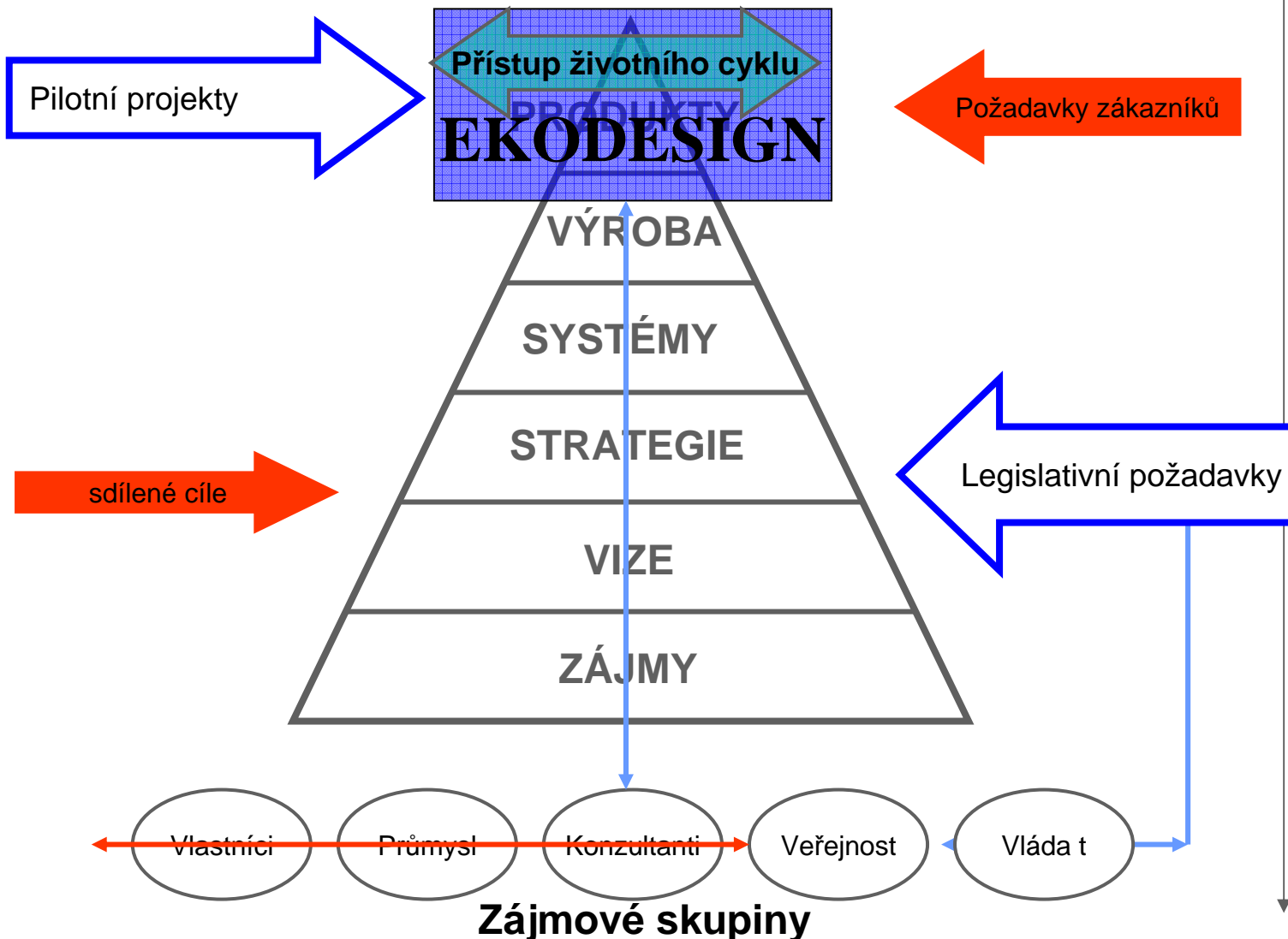
Poznámky:
 Ekodesign představuje rozšíření standardních kritérií pro design výrobku o minimalizaci dopadů na životní prostředí v celém životním cyklu. Ekodesign se bude uplatňovat stále více tak, jak se budou rozšiřovat požadavky legislativy anebo zákazníků v této oblasti. Integrace nástrojů ekodesignu znamená integraci konceptu ekodesignu na úrovni strategií.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- ➔ Působení důležitých vnějších faktorů
- ➔ Působení vedlejších vnějších faktorů
- ↔ Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- ↔ Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

16. Ekodesign v ČR

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Poznámky:

První pilotní projekty ekodesignu se v ČR začaly realizovat díky legislativním požadavkům a dále díky podpoře pilotních projektů (podpora EPD od MZP). Systémová podpora ekodesignu zatím neexistuje. Dílčí požadavky na ekodesign lze výjimečně zaznamenat také v rámci požadavků na dodavatele u zavedených systémů EMS.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájemovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájemovými sk. a faktory

17. M&T obecně

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

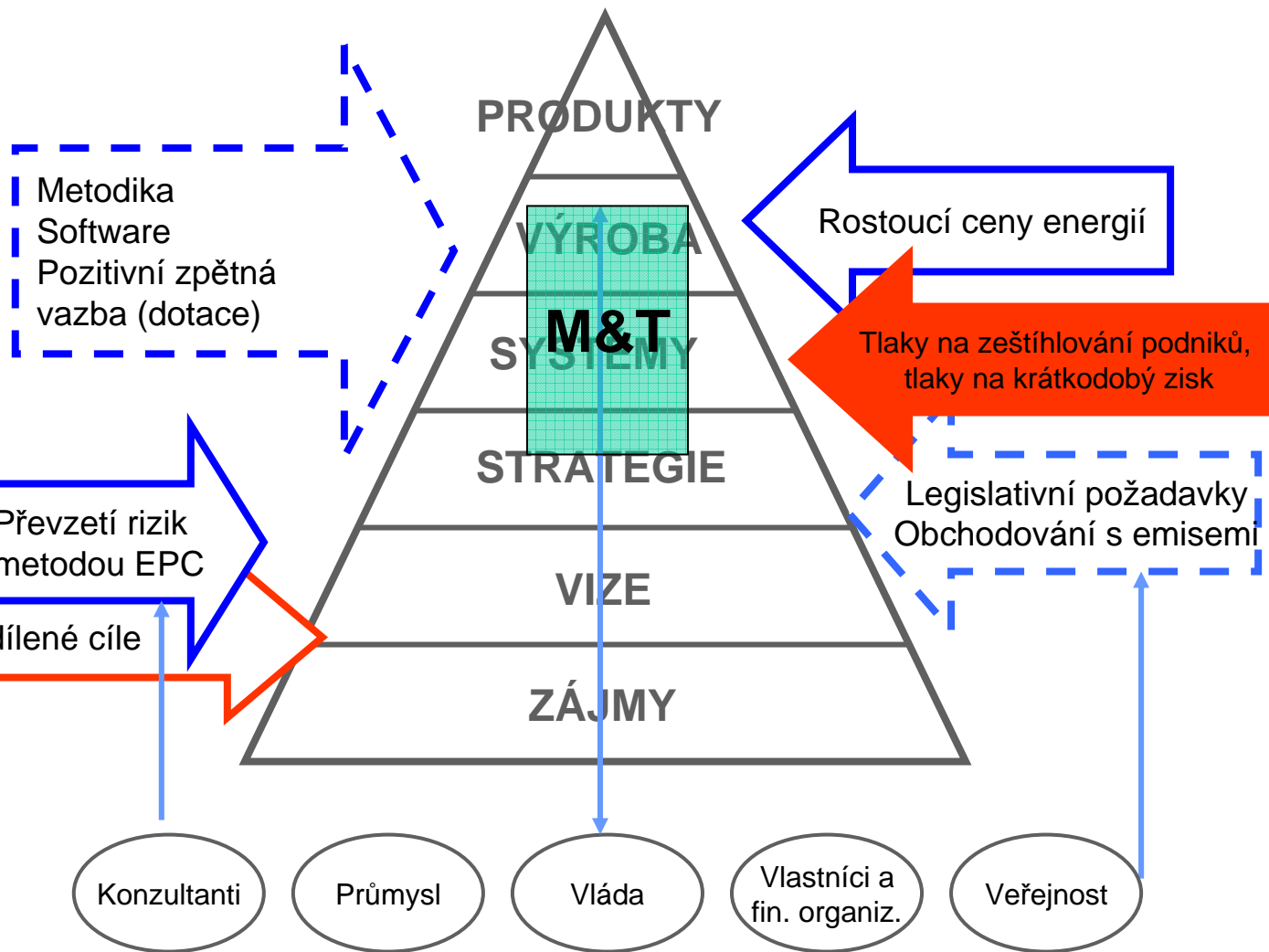
Poznámky:
Monitoring a targeting (M&T) je základem systému řízení účinnosti využívání materiálových a energetických toků. Rostoucí ceny energií zvyšují potenciál pro jeho zavádění (neinvestičními opatřeními se splatí investice do podružných měření a do zavedení systému). M&T je ale především nástrojem pro stálé zlepšování (realizaci dohodnutých cílů).

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- ➔ Působení důležitých vnějších faktorů
- ➔ Působení vedlejších vnějších faktorů
- ↔ Vazby mezi zájemovými skupinami a faktory
- ↔ Chybějící vazby mezi zájemovými sk. a faktory

18. M&T v ČR

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Poznámky:
 Vznik trhu v oblasti M&T je podporován v rámci pilotních projektů dotovaných z veřejných prostředků. Podnik na sebe nebere finanční ani technická rizika a zavedení M&T splácí až z úspor metodou EPC. Podmínkou je ale jeho angažovanost při využívání systému. Proti M&T působí tlaky na zeštíhlování podniků.

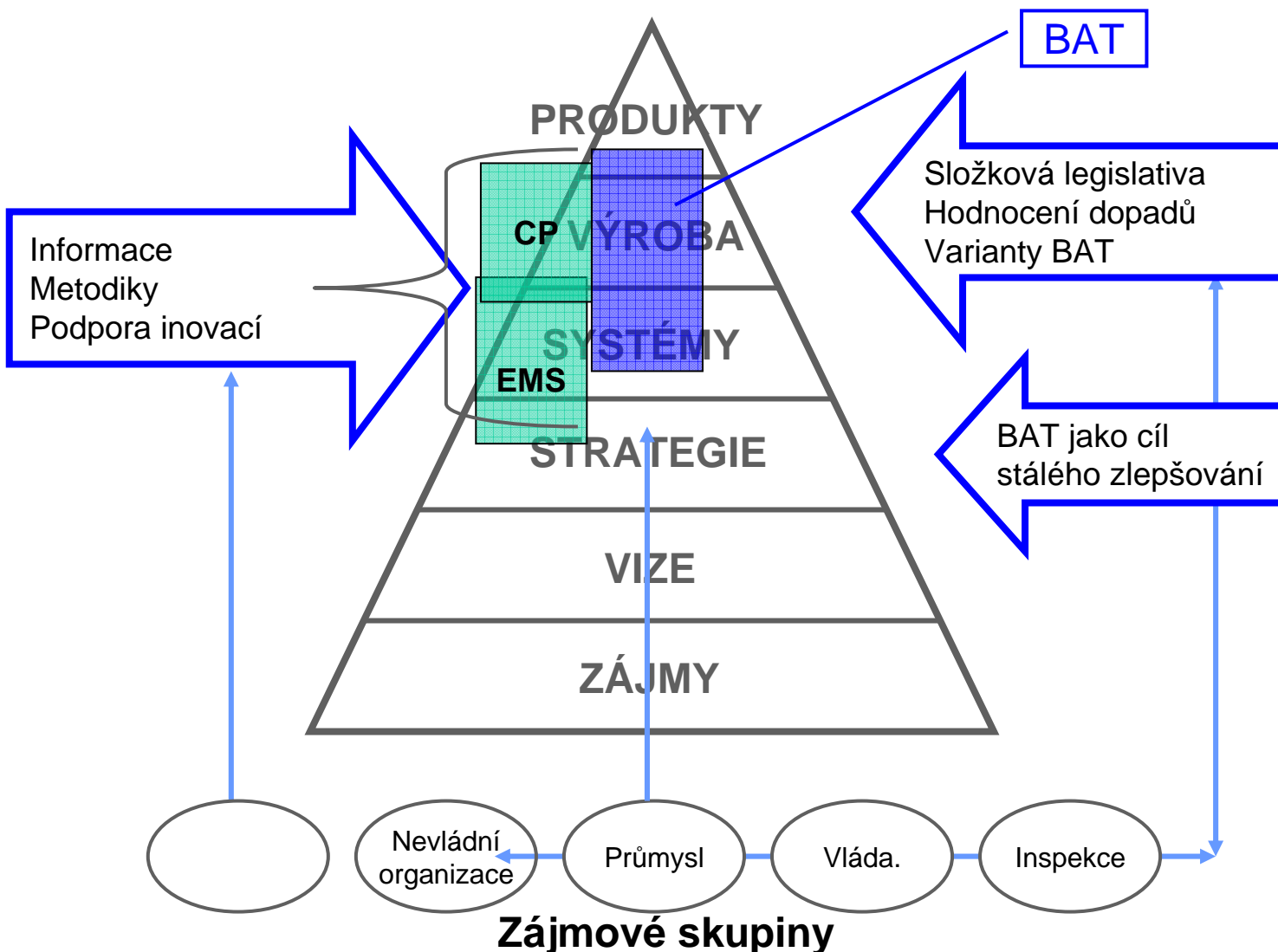
- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

Zájmové skupiny

19. BAT v UK

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Poznámky:
 Integrované povolení je zde uvedeno jako příklad nového přístupu v průmyslovém environmentálním managementu, který se snaží kodifikovat postupy uplatňované dříve jako dobrovolné (podpora zavádění nejlepších dostupných technik – BAT v demonstračních projektech apod.).
 Zavádění BAT je na straně rámcových podmínek vynucováno legislativou a hodnocením dopadů, na straně podpory dobrovolných přístupů může podnik získat různé druhy asistence. Z dobrovolných přístupů je převzat institut dohadování o BAT.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

20. BAT v ČR

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Poznámky:

Přidaná hodnota IPPC v oblasti inovací a ochrany životního prostředí jako celku se v ČR zatím uplatnila velice omezeně (institut BAT nefunguje a integrované povolení je de facto souborným povolením podle tradičních složkových přístupů).

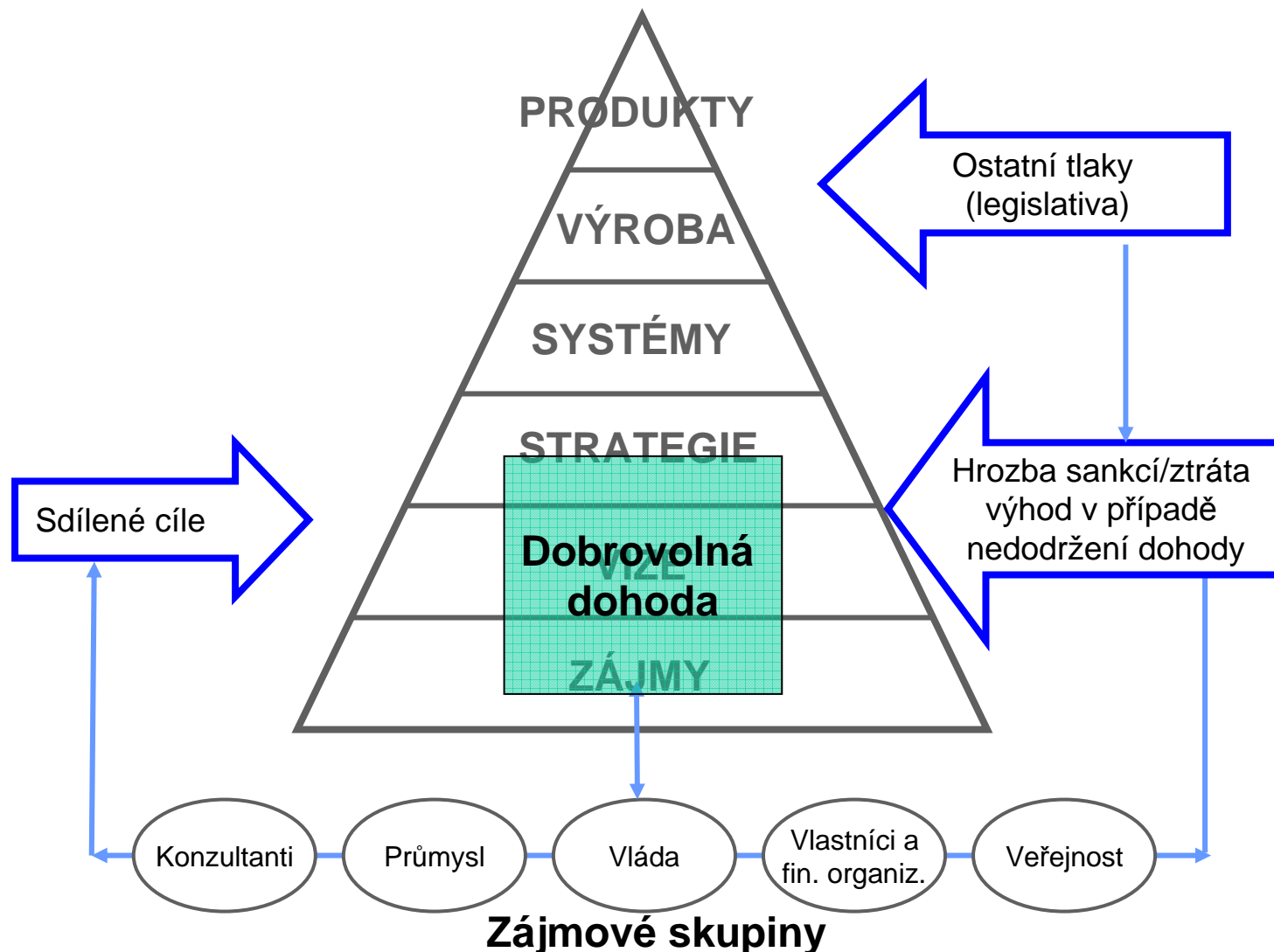
V této situaci přichází MPO s návrhem zavést možnost aby podniky mohly přistoupit na parametry BAT formou dobrovolné dohody. Aby byla tato dobrovolná dohoda účinná, měla by mít oporu v rámcových podmínkách anebo by musela být vytvořena silná pozitivní zpětná vazba v oblasti podpory dobrovolných přístupů (nejefektivnější by bylo pokud by působilo oboje zároveň).

Jednou z bariér pro efektivní zavádění BAT v ČR se zdá být jejich výhradně technická interpretace. Zůstávají tak uzavřeny možnosti, které nabízí EMS, který může sloužit jako nástroj stálého zlepšování pro dosahování BAT jako cíle. Z tohoto pohledu by bylo účinnější, kdyby byly dobrovolné dohody uzavírány na dosažení parametrů BAT jako cíle.

21. Dobrovolné dohody obecně

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Poznámky:

Dobrovolná dohoda funguje na základě vyjednání cílů, které jsou výhodnější pro obě strany dohody. Aby byla dohoda funkční, měla by obsahovat ujednání o důsledcích neplnění dohody.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

23. Sociální odpovědnost organizací obecně

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

Poznámky:

Sociální odpovědnost organizací znamená reflexi cílů zájmových skupin na strategické úrovni podniku.

Podniky zavádějící CSR dostávají pozitivní zpětnou vazbu především na úrovni vztahů se zájmovými skupinami a jména podniku.

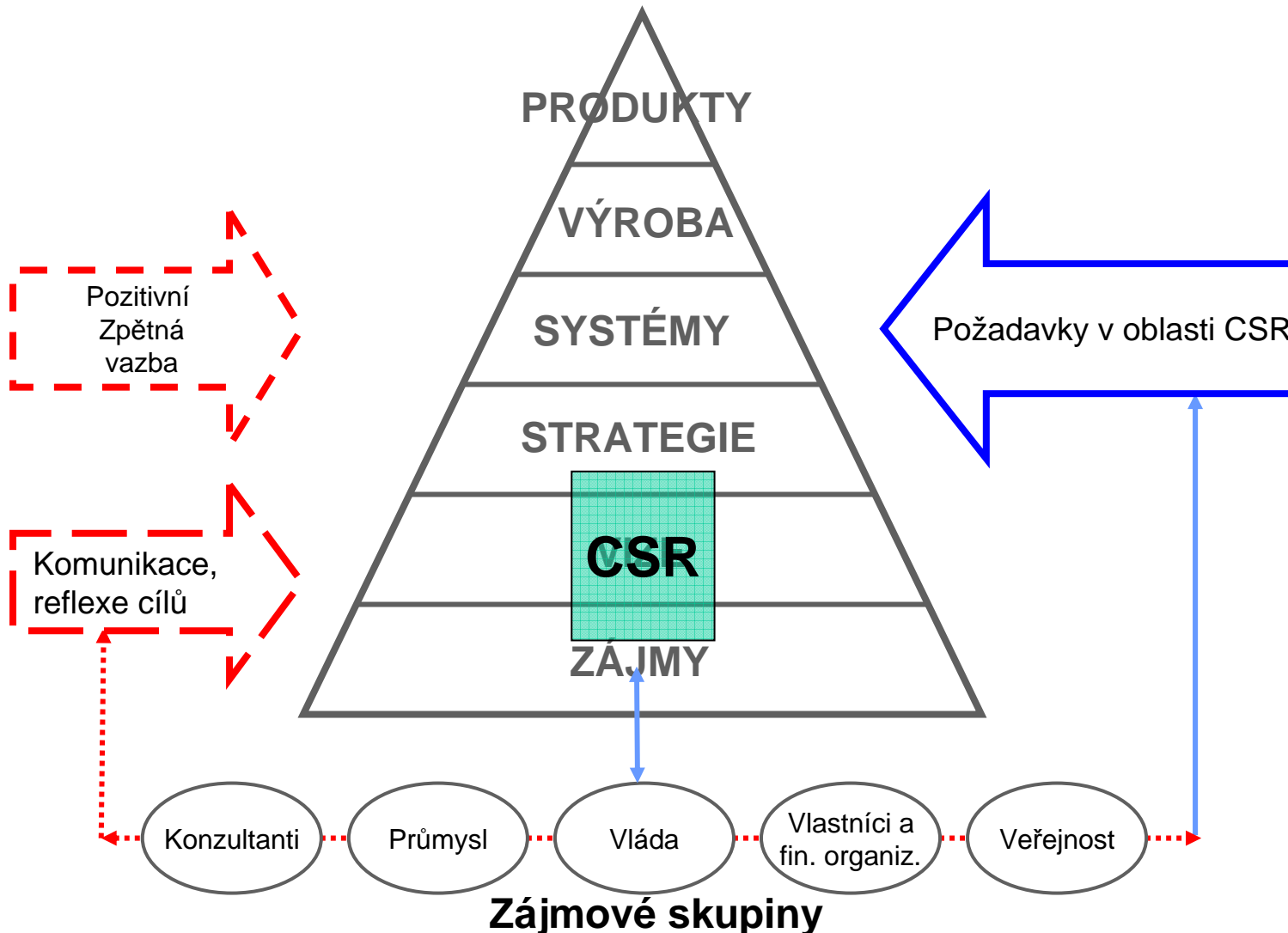
CSR je vhodným zastřešením pro další nástroje USV.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- ➔ Působení důležitých vnějších faktorů
- ➔ Působení vedlejších vnějších faktorů
- ↔ Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- ↔ Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory

24. Sociální odpovědnost organizací v ČR

Dobrovolné nástroje

Rámcové podmínky

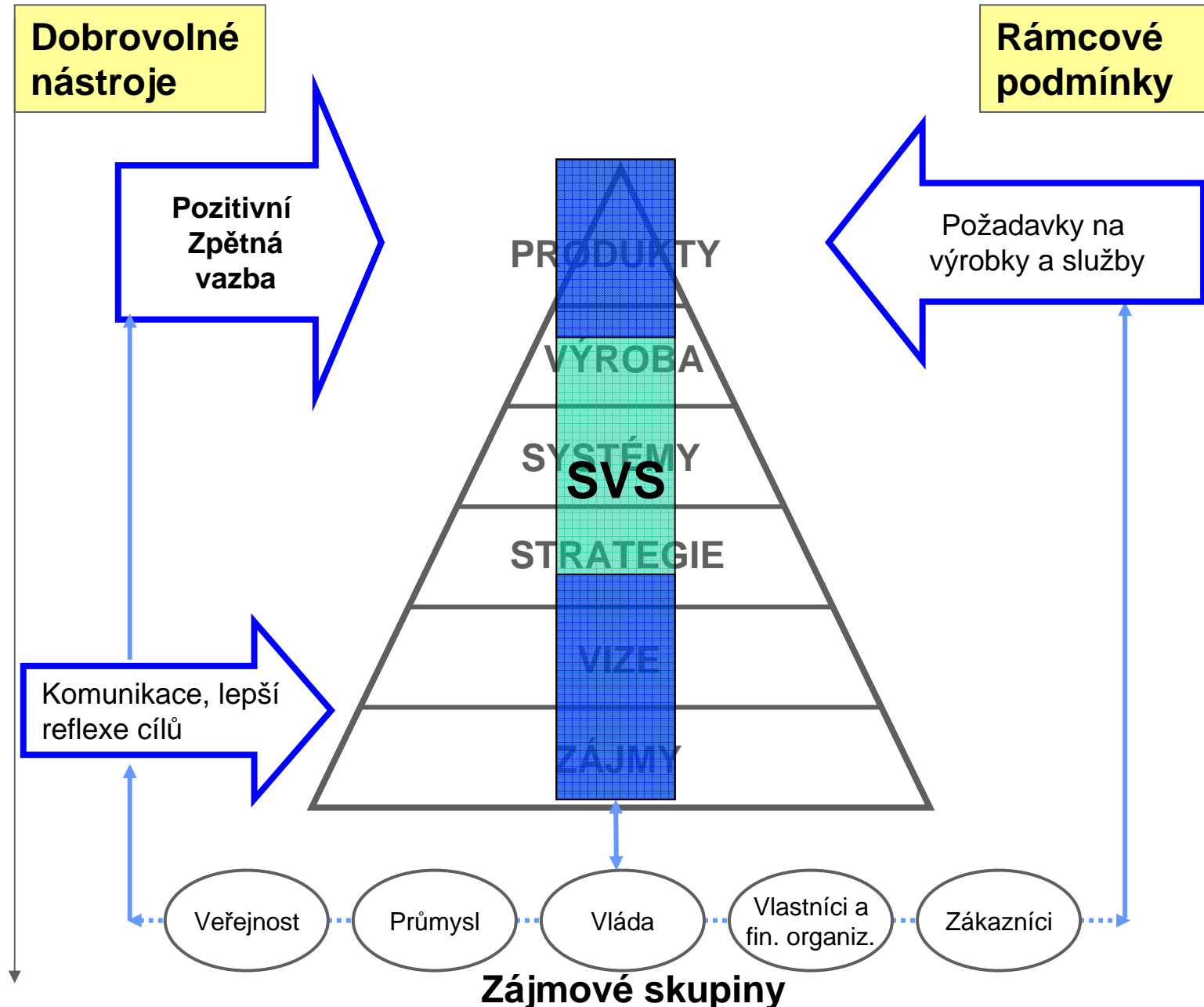

Poznámky:

Sociální odpovědnost organizací v ČR zatím vychází především z požadavků daných rámcovými podmínkami a trpí nedostatkem komunikace a zájmu zájemových skupin, které nejsou schopny poskytnout podnikům pozitivní zpětnou vazbu.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájemovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájemovými sk. a faktory

25. Systémy výrobek-slужba

Poznámky:

Zavedení nového systému výrobek – služba podnikem znamená většinou radikální inovaci i na úrovni vize podniku. Aby byl nový systém efektivní, musí odrážet zájmy zájmových skupin a musí je uspokojovat lépe, než alternativní systémy anebo než samotné výrobky. Zavedení nového systému znamená inovace na všech stupních pyramidy řízení, změna se odehrává především na úrovni vize a produktů.

- Hlavní oblast působení nástroje v podniku
- Další oblast působení nástroje v podniku
- Podpůrné nástroje
- Působení důležitých vnějších faktorů
- Působení vedlejších vnějších faktorů
- Vazby mezi zájmovými skupinami a faktory
- Chybějící vazby mezi zájmovými sk. a faktory